

Willem Vermandere hakt monumentale beelden uit ruwe natuursteen. Zijn zoon verwerkt kleine edelstenen tot kunstzinnige sieraden. „Een steen moet gloeien vanbinnen.”

Door Lieven Sioen, foto Johan Jacobs

**Willem
Vermandere
(66)**
muzikant en beeldhouwer

**Peter Vermandere
(37)**
juweelkunstenaar
en huisman

Ergens halverwege tussen Antwerpen en Steenkerke ligt de Don Boscoabdij van Sint-Denijs-Westrem. Als Willem Vermandere na een optreden de lange rit naar *Bachten de Kupe* niet meer ziet zitten, vindt hij er een bed, ontbijt en broederschap. De ochtendmis slaat hij over, maar in de stilte van het klooster ademt hij met enige weemoed de herinnering aan de eigen kloosterjaren in. Voor Peter Vermandere, die in Antwerpen woont, is het de eerste keer dat hij hier is. Hij is juweelkunstenaar en baat samen met zijn vrouw, Daisy Verheyden, een winkel uit in de chique Leopoldstraat. Hij had een tijd een eigen kunstgalerie en exposeert internationaal met zijn artistieke ontwerpen.

Is de appel nu ver van of net dicht bij de boom gevallen?

Peter: „Ik ben opgegroeid in een huis waar altijd steen aanwezig was. Maar ik zat liever in het afval te kloppen om fossieltjes te vinden dan dat ik de steen zelf bewerkte. Het heeft een tijdje geduurd voor ik dat naar waarde kon schatten. Van een steen hoef je niet noodzakelijk een beeld te maken. Je kunt net zo goed een interessant brokje gebruiken om iets anders te maken.”

Willem: „Net als ik is Peter bezeten door de materie. Als mensen me om een beeld vragen, neem ik ze mee naar een terrein achter de kerk van Steenkerke, waar mijn stenen liggen. Gisteren kwamen mensen om een grafsteen voor hun eerste kindje. We hebben samen een steen uitgekozen. De vader heeft me geholpen om hem te verleggen. Ik vind dat belangrijk. Wie geen binding heeft met de materie, is geen beeldhouwer. Of juweelkunstenaar.”

Als er één artiest zijn gezin koestert, moet het wel Willem Vermandere zijn, dacht ik. Tot ik u op de radio hoorde vertellen dat het 'uw klein verdriet' is dat u zo afwezig was tijdens het opgroeien van de kinderen.

Willem: „Dat is ook zo. Ik kon moeilijk op een podium kinderliedjes zingen voor de mensen en tegelijk een verhaal vertellen bij het bed van mijn kinderen. Na een optreden kwam er eens een nonnetje naar me toe. Ze zei dat het fantastisch moest zijn om samen met mijn kinderen bij het haardvuur liedjes te kunnen zingen. De werkelijkheid is dat als mijn kinderen van school thuiskwamen, ik al vertrokken was om op te treden.”

„Aan de andere kant vraag ik me af waar ik mijn vader heb gezien als kind. Kan ik één zin herhalen die hij ooit tegen mij heeft gezegd? Ja: toen ik naar het klooster ging, zei ik dat ik dat gewoon moest doen. 'Moeten, moeten: al wat je moet, is soldaat zijn en doodgaan', reageerde hij.”

Peter: „Vader herhaalt graag de boutade dat kinderen zichzelf wel zullen opvoeden. Gelukkig was onze moeder er, denk ik dan.”

Willem: „Gelukkig, ja. De moeder verenigt en omhelst.”

Hoe heb jij als kind die afwezige vader ervaren?

Peter: „Ik stond er niet bij stil dat vader er zo weinig was. Het was gewoon gezellig thuis. Dat is veranderd sinds ik zelf een dochter heb. Toen heb ik me de vraag gesteld waar ik zelf mijn tijd in zou stoppen. Naast juweelkunstenaar ben ik, zeker voor de helft of meer, ook huisman. Ik zorg voor de boodschappen, haal mijn dochter van school en bereid het avondeten.”

Willem: „Ik zat vanaf mijn dertiende op een patersschool en mijn vader is daar een enorm gemis geweest. Mijn vader was een dromer, een artiest eigenlijk. Hij was een heel goede muzikant en is op zijn oude dag nog beeldjes beginnen te sculpturen. Maar hij heeft ons redelijk ruw opgevoed, zonder veel complimenten. 'Eten, zwijgen en werken', dat was zijn boodschap. Als ik na twee maanden internaat eindelijk drie dagen naar huis mocht, moest ik meteen mijn vuile kleren aan om te helpen in het atelier. Er was zo weinig sentiment in huis. Ik zag mijn vader nooit een kus geven aan moeder.”

Is het kleine verdriet van jouw vader terecht?

Peter: „Toch wel. Maar gevoelens tussen vader en zoon evolueren. Elke zoon moet zijn vader leren kennen en hem plaatsen in zijn leven. Maar bij ons was het toch net iets complexer. Het beeld van een vader die aanbeden wordt voor zijn gevoeligheid, maar er thuis niet was, wringt. Uiteindelijk kom je op een punt dat je doorhebt: zo is mijn vader nu eenmaal. En dan kun je met je eigen

leven verder. Ik heb dat een paar jaar geleden in enkele brieven aan papa van me afgeschreven.”

Willem: „Die brieven zijn bevrijdend geweest, ook voor mij. Beschaving is correcties aanbrengen in je leven. Aanvaarden dat je niet volmaakt bent, zodat je met een schone lei opnieuw kunt beginnen. Ik heb mijn kinderen wat aangedaan door een publiek figuur te worden. Hoewel het in mijn geval nog meevalt. Stel je voor dat je het kind bent van Wendy Van Wanten of van de Pfaffs.”

Peter: „Toch heb ik geworsteld met het verschil tussen mijn eigenlijke vader en mijn publieke vader. Mensen doen vaak zo extatisch over papa. Het lastigste is dat je er zelf totaal niet toe doet. Dat heeft een hele tijd verlamdend gewerkt. Ik herinner me een ontmoeting met mijn vader in het Zuiderpershuis in Antwerpen, waar ik een workshop had gevolgd. Iemand van het centrum kwam ons begroeten. Van nature deed ik een stap achteruit en papa een stap vooruit. Maar de dame gaf het eerst mij een hand. Dat was vreemd. Naarmate ik door mijn beroep op plaatsen kwam waar men nog nooit van papa had gehoord, kon ik die gevoelens beter plaatsen.”

Willem: „Er is een tijd dat je een zoon hebt, en er is een tijd dat de zoon een vader heeft. Het zal goed komen als mensen aan Peter vragen of hij geen vader had die ooit liedjes zong.”

Hoe ben je juweelkunstenaar geworden?

Peter: „Ik ben daarin gerold. Ik studeerde goed. Eerst Grieks-Latijnse, daarna sinologie aan de universiteit. Ik had heel goede resultaten, maar na zes maanden heb ik in een brief naar huis geschreven dat ik het niet zag zitten om elke dag acht uur te studeren. Papa zei niets. Behalve dat we vanaf de volgende dag de toren van de molen zouden restaureren. De rest van het jaar hebben we keihard gewerkt. Ik zie ons nog ploeteren in de regen, met zware eiken balken en een in het slijk vastgereden *camionette*.”

Willem: „Als ik iets meer verdiend heb dan een ander, ben ik vooral blij dat het me de mogelijkheid heeft gegeven om mijn kinderen meerdere kansen te geven. Ik heb in mijn leven ook nogal wat omzwervingen gemaakt voor ik wist wie ik was: het klooster, het leraarschap... Misschien lopen er te veel mensen op de wereld rond die tegen hun goesting een diploma hebben gehaald.”

„Toen ik in het klooster stapte, zei mijn vader niets. Veel later hoorde ik dat hij tegen zijn beste vriend had gezegd dat *zijn Willem* ongelukkig zou zijn in het klooster. Dat ik zou terugkeren als een gebroken man. De dag dat ik inderdaad terugkwam, zei vader niets. Ik ook niet. Ik ben beginnen te componeren en te beeldhouwen, en na een jaar hield ik mijn eerste tentoonstelling in Lauwe. Vader zag dat ik niet gebroken was. Integendeel. Ik had de weg naar mezelf gevonden.”

Terug naar Peter, en zijn opleiding tot juweelontwerper.

Peter: „Ik kreeg toevallig een foldertje in handen over een opleiding juwelenontwerp in Antwerpen. Dat zei me wel iets. Ik heb me ingeschreven en heb die studie voltooid. Niet zonder moeilijkheden, want zoals alle vormen van onderwijs richt ook een kunstopleiding zich op de grootste gemene deler. Terwijl net wat uit de band springt, echt interessant is.”

„Ik was geen makkelijke leerling. Ik weet nog dat we een eierdop moesten ontwerpen. Ik had enkele organische vormen op papier gezet, goed wetend dat mijn leraar dat maar niks zou vinden. Daarom voegde ik er ook een tekening van een golvend plaatsje met een gat in aan toe. En net die schets vond mijn leraar goed. 'Al de rest is brof', zei hij. Ik had zogezegd het conceptuele licht nog niet gezien. Terwijl ik zijn denken net perfect had doorzien.”

„Ik kreeg net voldoende voor mijn eindwerk. Ik zou ooit nog eens iets goeds ontwerpen, oordeelde de jury. Ik putte daar kracht uit. Kunst groeit voor mij niet uit een concept, maar uit wat ik in handen heb. Thuis heb ik kasten vol stenen, parels, mineralen die ik heb gekocht of gevonden. Ik trek mijn laden open en begin te ordenen, de hele tijd door. En plots slaat dat proces over van ordenen naar iets maken. Dan laad ik me op en ga ik aan de slag.”

„En nu vragen ze me om in jury's te zitten en aan de academie te komen vertellen over materie. Over stenen, over hoe ze zich hebben gevormd en waar in dat proces je er als juweelontwerper iets mee kunt doen.”

Moest je uit Steenkerke weg om uit te breken?

Peter: „Onder een grote boom groeit niets, hé. Tja, hoe gaat dat? Ik ben in Antwerpen gaan studeren en heb er een goed huis gevonden, we hebben nu een goed gelegen winkel in de Leopoldstraat. Ik woon graag in de stad. Ik herinner me nog de sirenes die ik als kind hoorde toen we voor een optreden van papa in Brussel logeerden. Een heel *on-Steenkerks* geluid, dat me wel aantrok.”

Willem: „Mijn grootvader Alois is ook naar Antwerpen getrokken. Hij is daar meestergast geworden in een koetsenfabriek. Grootvader was een virtuoze houtbewerker. Maar mijn grootmoeder kon niet aarden in Antwerpen. Kapot van heimwee zijn ze teruggekeerd naar de Leiestreek, naar Lauwe. Grootvader is daar, onder zijn niveau, wagenmaker geworden.”

„Mijn vader was een slimme jongen, maar begon op zijn veertiende te werken. Hij las de boeken van de bibliotheek. Elk jaar bracht hij de *Kon-Tiki expeditie* mee naar huis. Dan droomde hij weg van verre expedities. Volgens mijn tante had vader ervan gedroomd muzikant te worden op een Amerikaboot.”

„Ik heb me afgezet tegen mijn vader. Ik wilde niets te maken hebben met zijn petieterige leven. Het klooster, missionaris worden, dat was het ware leven. Dat bleek toch niet te zijn wat ik wilde. Ik keerde terug naar huis en nam de lijn weer op van mijn voorouders. Met ouder worden ontdek je dat je het kind bent van je vader. Ik van die stille wagenmaker, die na zijn uren muziek speelde. Peter van de beeldhouwer. Het geeft hem een grote voor-sprong op zijn collega's, die thuis nooit een hamer of beitel gezien hebben.”

Peter: „Voor mij is ook mama heel belangrijk geweest. Bij juwelenontwerp komt veel 'cuisine' kijken. Beeldhouwen is in wezen heel simpel: meer dan een steen, een hamer en een beitel heb je niet nodig. Bij juwelen komt meer kennis kijken, van materialen, de oven, gas en zuurstof, smelten en solderen. Een beetje zoals koken. Mama kookt heel graag. Ik ook, geleerd door van kinds af met mama in de keuken te staan.”

Ben jij nog met muziek bezig, Peter?

Peter: „Ik musiceer vaak met mijn broer. We zijn nu zo'n halfjaar bezig iets te maken, maar we weten nog niet goed waar we naartoe willen. Het is het eeuwige probleem: zodra we met een opname naar buiten treden, bosten we op het feit dat we 'kinderen van' zijn. Dus zal ons ding wel heel goed in elkaar moeten zitten voor we ermee naar buiten komen. Zo goed dat we er misschien niet in zullen slagen. Al geloof ik sterk dat het ons wel zal lukken.”

Voor een muzikaal kind is het natuurlijk ook een zegen om een muzikant als vader hebben.

Peter: „Er waren natuurlijk veel instrumenten in huis. Maar papa was zeker geen goede leraar. Daar is hij veel te rusteloos voor. Hij begint meteen zelf te spelen. Mama's platen waren belangrijk. We luisterden veel naar Jan De Wilde, maar mama had ook platen van Buddy Holly, The Beatles en Little Richard. Mijn muzikale smaak is ook sterk beïnvloed door mijn ooms aan moederskant, die heel timide, maar getalenteerde muzikanten zijn.”

U moet blij en trots zijn als u uw kinderen bezig ziet.

Willem: „Dat zijn mijn geluksmomenten. In Congo is er eens spreekwoord: 'Tweelingen praten niet met elkaar.' Ze kennen elkaar door en door, van in de moederschoot. Spreken hoeft niet. Vader en zoon is ook zo iets. Wat hebben ze te zeggen tegen elkaar? Ik heb vroeger veel meer gepraat met mijn ooms dan met mijn vader. En toch is vader een mythische figuur voor mij, waarin ik mezelf terugvind. Je loopt van hem weg en toch denk je: Verdorven, dat ben ik. En dan vind je elkaar.”

Er is een tijd dat je een zoon hebt, en er is een tijd dat de zoon een vader heeft